

BİBLİYOGRAFYA :

Tâcü'l-‘arûs, "firâk" md.; Buhârî, "İ‘tişâm", 2; İbnü'l-Kelbî, *Nesebü Me‘ad ve'l-Yemeni'l-kebir* (nşr. Nâcî Hasan), Beyrut 1408/1988, II, 580; Vâkidi, *Fütûhu's-Şâm*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Cil), I, 272; Ebû Ubeyd, *Kitâbü'n-Neseb* (nşr. Meryem Muhammed Hayrüdî), Beyrut 1410/1989, s. 364; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 270-271; İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medîneti'l-münevvere*, II, 662; İbn Kuteybe, *el-Ma‘ârif* (Ukkâse), s. 180; Taberî, *Târîh* (de Goeje), I, 2728-2729; İbn Düreyd, *Cemheretü'l-luğa* (nşr. F. Krenkow), Haydarâbâd 1344-51, II, 399; III, 388-389; İbn Abdülber, *el-İstî‘âb*, IV, 170; Vâhidî, *Esbâbü'n-nüzûl* (nşr. İsmâ b. Abdülmuhsin el-Humeydân), Beyrut 1411/1991, s. 160-162; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Beyrut), I, 536; İbn Asâkir, *Târîhu Medîneti Dimaşk*; ‘Ömer b. el-Hattâb (nşr. Sekine eş-Şihâbî), Beyrut 1414/1994, s. 25-27, 44-45; İbnü'l-Cevzî, *Târîhu ‘Ömer b. el-Hattâb* (nşr. M. Emîn el-Hancı), Kahire 1342/1924, s. 13-14; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, III, 439; Muhibbüddin et-Taberî, *er-Riyâzü'n-naizire fi menâkıbi'l-‘aşere*, Beyrut 1405/1984, II, 272-273; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VII, 58-59; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 171; Süyûtî, *Târîhu'l-hulefâ*, s. 114; Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-‘ummâl*, XII, 557-558; Suliman Bashear, "The title "Fârûq" and its association with "Umar I", *St.I, LXXII* (1990), s. 47-70; Dihhudâ, *Luğatnâme*, XXI, 18.

MUSTAFA FAYDA

FÂRUK

(فاروق)

(1920-1965)

Son Mısır kralı
(1936-1952).

11 Şubat 1920'de Kahire'de doğdu. Babası Osmanlı Hıdivi İsmâil Paşa'nın oğlu Kral Fuâd, annesi yine Türk asıllı Kraliçe Nazlı Sabri Hanım'dır. 13 Nisan 1922'de vâliyet tayin edildi. İlk eğitimi sarayda İngiliz ve Fransız mürebbiyelerle öğretmenlerden ve Mısırlı özel hocalardan aldı; 1935'te İngiltere'deki Woolwick Kraliyet Askerî Akademisi'ne gönderildi. Fakat yedi ay kadar sonra babasının âni ölümü üzerine ülkesine döndü ve 6 Mayıs 1936 günü tahta çıktı. Bir

Son Mısır kralı
Fâruk b. Fuâd

müddet sonra Mısır ile İngiltere arasında siyasî ve askerî ilişkileri yeniden düzenleyen bir ittifak antlaşması imzalandı (26 Ağustos 1936). Bu antlaşma ile Mısır'ın İngiltere'ye olan bağımlılığı azaltılırken İngiltere Süveyş Kanalı'nda askerî üs bulundurma hakkı kazandı. 1937'de Montrö Konferansı ile kapitülasyonlar kaldırıldı ve aynı yıl Mısır Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.

II. Dünya Savaşı yıllarında İngiltere'nin Mısır üzerindeki baskısı arttı. Fâruk'un takip ettiği bu ülke yanlısı politika halkın tepkisine sebep oluyor, hızla gelişen milliyetçi çevreler Süveyş bölgesindeki İngiliz birliklerinin ülkeyi terketmesini istiyorlardı. Göreve geldiğinde halkın sevgi gösterileriyle karşılanan Fâruk özellikle savaştan sonra gözden düştü. 1948-1949 Arap-İsrail Savaşı'ndaki yenilgi ve askerlerin bu yenilgide kralın tutumunun önemli rol oynadığını ileri sürmeleri halkın ona olan güvenini iyice sarstı ve ülkedeki siyasî bunalımı arttırdı. Ayrıca onun otokratik idaresi İngiliz kuvvetlerine ve büyük toprak sahiplerine dayanıyor, bu durum ise milliyetçilerin istekleriyle çelişiyordu. Öte yandan paraya ve sefahata düşkünlüğüyle tanınan Fâruk'un özel hayatı da halkın tepkisini çekiyordu. Fâruk, kendisine karşı muhalefette en önemli rolü ülkenin siyasî hayatında son derece etkili olan Vefd Partisi'nin oynadığını anlayarak halkın desteğini sağlamak için İhvân-ı Müslimin'e yanasmaya çalıştı; ülkedeki bütün siyasî partiler için toplantı yasağı uygulanırken bu parti özel izinle kongrelerini yapabiliyordu.

1950'li yılların başında Fâruk yönetimi ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kaldı. Başbakan Nehhâs Paşa'nın Ekim 1951'de, İngiltere'nin Mısır'daki varlığının devamını sağlayan 1936 antlaşmasını tek taraflı olarak feshetmesi halkın büyük coşkusuyla karşılanırken krala karşı duyulan öfkeyi arttırdı. Vefd Partisi milliyetçilerinin tahtını yıkmaya hazırlandığını anlayan Kral Fâruk İngilizler'e yanaştı. Kanal bölgesindeki İngiliz kuvvetlerine karşı Mısırlı fedailerin giriştikleri gerilla hareketlerinin yoğunlaşması ve 19 Ocak 1952 günü bir garnizona saldırıda bulunulması üzerine 25 Ocak günü İngilizler'in İsmâiliye'de karşı saldırıya geçerek katliam yapmaları ülkede büyük bir infiale yol açtı ve sokağa dökülen halk İngilizlerin kaldığı binaları ateşe verdi; hükümetin sıkıyönetim ilân etmesi ve bazı sert tedbirler alması ise

meseleye çözüm getirmedi. Bu olaylardan ve o günlerde meydana gelen Kahire yangınından faydalanan Fâruk, Vefd hükümetinin başbakanı Nehhâs Paşa'yı azlederek yerine İngilizler'in güvenilir adamı Ali Mâhir Paşa'yı getirdi; ancak bu durum istikrarı sağlayamadığı gibi ülkeyi hızla ihtilâle yaklaştırdı.

22/23 Temmuz 1952 gecesı Cemal Abdünnâsir ve arkadaşlarının yönetime el koymaları üzerine Kral Fâruk, darbecilerin bütün şartlarını kabul ettiğini bildirdiyse de tahtta kalması hem ihtilâl hem de ülkenin bağımsızlığı için doğru bulunmadığından hal'edilerek ülke dışına çıkarılmasına karar verildi. Bunun üzerine Fâruk 26 Temmuz 1952 günü, ikinci eşi Kraliçe Neriman Sâdık'tan doğan altı aylık oğlu veliaht Prens Ahmed Fuâd lehine tahttan feragat ettiğini bildiren bir vesikayı imzalayarak Mısır'dan ayrıldı ve Roma'ya gitti. Burada, sarayında bulunan İtalyan danışmanları aracılığıyla önceden hazırlattığı mâlikâneye yerleşip Avrupa yüksek sosyetesine dahil oldu ve sık sık seyahat ettiği İsviçre, Fransa ve Monako'da hızlı bir hayat sürerek 18 Mart 1965'te Roma'da kalp krizinden öldü. 1959 yılında Monako vatandaşlığına geçmiş olan Fâruk ailesinin yönetiminden aldığı özel izinle Kahire'de toprağa verildi.

BİBLİYOGRAFYA :

Hasan el-Bennâ, *Müzekkirâtü'd-da‘ve ve'd-da‘iyye*, Kahire, ts. (Dârü's-Şebâb), s. 259; Abdülâzîm Ramazan, *Te‘avvürü'l-hareketi'l-vatanîyye fi Mısır (1938-1948)*, Beyrut, ts., s. 309-314; a.mlf., *eş-Şirâ‘ beyne'l-vefd ve'l-‘arş (1936-1939)*, Beyrut 1979, s. 196-197; Hasan Yûsuf, *Müzekkirât (1922-1952)*, Kahire, ts. (Dârü's-Şebâb), s. 84, 136-143, 234; Ahmed Bahâüddin, *Fârûk, meliken*, Kahire 1952; Kemâleddin Rifât, *Müzekkirât*, Kahire 1968, s. 34-39; Vâhid ed-Dâli, *Esrârü'l-câmi‘ati'l-‘Arabîyye ve ‘Abdurrahmân ‘Azzâm*, Kahire 1982, s. 101-112; Zirikî, *el-A‘lâm* (Fethullah), V, 128-129; Latîfe Muhammed Sâlim, *Fârûk ve sükûtü'l-melikiyye fi Mısır (1936-1952)*, Kahire 1989; P. J. Vatikiotis, "Fârûk", *El‘ Suppl. (Ing.)*, s. 299-302.

MUSTAFA L. BİLGE

FÂRUKİ, Abdülbâki

(عبد الباقي الفاروقي)

Abdülbâki b. Süleymân
b. Ahmed el-Fârûkî
(ö. 1278/1861)

Edip, şair, tarihçi ve devlet adamı.

1204'te (1790) Musul'da dünyaya geldi. 1203'te (1789) doğduğu da söylenmektedir (Mahmûd Şükrî el-Âlûsî, I, 116; Abbâs el-Azzâvî, VII, 140). Babası tarafın-